

Överförmyndaren i Tranås kommun
overformyndare@tranas.se

Inspektion enligt 20 § förmyndarskapsförordningen (1995:379) av överförmyndaren i Tranås kommun

Länsstyrelsen företog den 19 oktober 2022 inspektion av överförmyndaren i Tranås kommun. Inspektionen genomfördes genom ett fysiskt besök på överförmyndarenheten. Närvarande vid mötet var överförmyndare Jan Gustavsson, ersättare Håkan Joelsson, handläggare Marie Jismyr samt handläggare Torbjörn Strand. Från Länsstyrelsen deltog länsjuristerna Fredrik Gustafsson, Kajsa Risto och Ingela Karlsson.

Underlag för inspektionen var den verksamhetsredogörelse som sänts in till Länsstyrelsen, protokoll från föregående inspektion samt den stickprovsgranskning som genomförts i anslutning till inspektionsmötet.

Föregående protokoll

I föregående protokoll står antecknat att överförmyndaren nyligen bytt verksamhetssystem till Wärna Go, något som inledningsvis orsakat lite tekniska problem. Överförmyndaren berättade att de nu väntar på en modul till Wärna Go med koppling till befolkningsregister. De håller också på att revidera sina rutiner och instruktioner så att rutinerna och instruktionerna är anpassade efter Wärna Go.

Vid förra mötet upplyste Länsstyrelsen bland annat om att om ett dödsbo inte skiftas inom sex månader från det att bouppteckningen förrättades och har avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo inte heller ingåtts ska ställföreträdaren lämna en redogörelse till överförmyndaren var sjätte månad. Överförmyndaren uppgav att de nu ändrat sina rutiner avseende detta. Det uppgavs vidare att det ibland tar tid innan ett dödsbo kan skiftas för att Skatteverket för närvarande har mycket långa handläggningstider avseende bouppteckningar.

Länsstyrelsen upplyser om att det framgår av 15 kap. 3 § föräldrabalken (FB) att om ett dödsbo inte skiftas inom sex månader från det att bouppteckningen förrättades och har avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo inte heller ingåtts, ska förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren inom denna tid lämna en redogörelse till överförmyndaren om anledningen till att dödsboet inte har skiftats. En sådan redogörelse

ska därefter och till dess att dödsboet har skiftats eller ett avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts lämnas var sjätte månad, om inte överförmyndaren bestämmer någon annan tid. Överförmyndaren ska vidare enligt 16 kap. 4 § FB göra anteckning om verkställd granskning på handlingar enligt 15 kap. 3 § FB.

Redogörelse för verksamheten

Utöver de uppgifter som framgår av verksamhetsredogörelsen (se bilaga) behandlades nedanstående frågor särskilt.

Överförmyndaren uppgav att det ännu inte finns något datum för när byte av överförmyndare kan genomföras. Både överförmyndaren och ersättaren har framfört att de vill bli entledigade och att det nu ligger hos kommunstyrelsen att utse efterträdare. Målet är att efterträdare ska vara utsedd till 1 januari 2023.

Gällande handlingar som inte hör till ett ärende uppgav överförmyndaren att sådana handlingar diarieförs i ett annat system men att det inte är så ofta det inkommer sådana handlingar. Sådana handlingar diarieförs dagligen.

I verksamhetsredogörelsen har angetts att det är svårt att rekrytera ställföreträdare till svårare uppdrag. Under inspektionsmötet framkom att det finns två ställföreträdare som kan ta svårare uppdrag och som inte bor i Tranås, vilket överförmyndaren menade kan vara en fördel i mer komplicerade uppdrag. Den ena har ungefär tio uppdrag och den andra har haft ett tiotal uppdrag men har inte så många längre. Överförmyndaren framförde att det vore önskvärt med en grupp om fem till sex personer som kan ta svårare uppdrag.

En punkt i verksamhetsredogörelsen gäller försäljning av fastighet eller bostadsrätt. Länsstyrelsen ställde frågan om hur det säkerställs att anhöriga får en reell möjlighet att yttra sig. Överförmyndaren berättade att detta främst ligger på ställföreträdaren. Yttrande från anhörig ska lämnas in som bilaga tillsammans med ansökan om överförmyndarens samtycke till försäljning. Om det inte skulle komma in något yttrande vänder sig överförmyndaren direkt till anhörig. Överförmyndaren meddelade att de har för avsikt att se över sin rutin och eventuellt själva begära in yttrande från anhörig.

Enligt 16 kap. 9 § FB ska, innan överförmyndaren tar ställning till om samtycke ska lämnas till en förvaltningsåtgärd av större vikt, huvudmannen samt dennes make/sambo och närmaste släktingar beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsförlust. Till förvaltningsåtgärd av större vikt hör bland annat överlåtelse av fast egendom (jfr prop. 1993/94:251 s. 283).

Justitieombudsmannen (JO) har i beslut den 22 mars 2000 (dnr. 400–1999) varit kritisk till att överförmyndaren i aktuellt fall inte beredde närmast anhöriga tillfälle att yttra sig innan beslut meddelades. Överförmyndaren hade i ärendet, som avsåg samtycke till försäljning av fastighetsandel, inte berett närmast anhöriga tillfälle att yttra sig, eftersom gode mannen gjort detta. JO uttalade att det, trots att utredningen visar att anhöriga var införstådda med att fastighetsandelen skulle säljas, har ålegat överförmyndaren att höra var och en av de anhöriga om deras inställning till den aktuella försäljningen innan överförmyndare behandlade frågan om tillstånd. Vidare uttalade JO att det inte är tillräckligt att den gode mannen varit i kontakt med de nämnda personerna.

Stickprovsgranskning

Länsstyrelsen har genomfört granskning av 18 akter (155, 273, 420, 654, 659, 672, 732, 1072, 1138, 1228, 1308, 1320, 1369, 1409, 1425, 1439, 1441, 1456). Granskningen har i huvudsak avsett de två senaste åren.

Enligt tillsynsriktningen för år 2022 ska Länsstyrelsen särskilt kontrollera att överförmyndarens granskning av redovisningshandlingar genomförs på ett korrekt vis, och därvid särskilt kontrollera överförmyndarens åtgärder vid sammanblandning av huvudmannens medel. Länsstyrelsen ska även särskilt kontrollera överförmyndarens hantering av förmynderskapsärenden och ställföreträdarskap för underåriga, och överförmyndarens handläggning och tillsyn i ställföreträdarskap i de fall huvudmannen är delägare i ett dödsbo.

Granskningen ger Länsstyrelsen anledning till följande påpekanden avseende nedan angivna akter.

Akt 155 – godmanskap 11 kap 4 § FB

Årsräkningen för 2020 är inte underskriven av granskaren, det framgår inte vem som granskat den. Vid inspektionsmötet uppgavs att detta berodde på ett förbiseende.

Under granskningen uppmärksammades att det på årsräkningen är ikryssat att årsräkningen granskats utan anmärkning trots att det gjorts en mindre korrigerings. Överförmyndaren uppgav att inför granskningen av årsräkningar för 2021 bestämdes att årsräkningar där fickpengskonton inte är upptagna ska granskas med korrigerings.

Länsstyrelsen betonar vikten av att uppgifter om nämndens ställningstaganden vid granskning dokumenteras på ett lämpligt sätt. Av

16 kap. 4 § FB framgår att överförmyndaren ska göra anteckning om verkställd granskning på bland annat årsräkningar och sluträkningar. JO har därutöver uttalat sig mer ingående om hur det är önskvärt att överförmyndaren dokumenterar sin granskning, bland annat att det ska framgå om en årsräkning är granskad med korrigerings samt ange vad som korrigerats (se JO:s protokoll den 24 april 2008, dnr 1202–2008).

Länsstyrelsen ser positivt på att överförmyndaren sett över sina rutiner gällande hur de markerar på årsräkningen om den granskats med korrigerings eller inte.

Akt 273 – förvaltare 11 kap. 7 § FB

En ansökan om byte av förvaltare (entledigande och förordnande av ny) inkom från huvudmannen, via ombud, till överförmyndaren den 11 februari 2022. Efter viss kontakt med huvudmannen och ombudet (fråga var om eventuellt återkallande av ansökan) ville man att ansökan skulle kvarstå och prövas. Meddelande med möjlighet till yttrande skickades till förvaltaren den 3 mars 2022. Yttrande inkom från förvaltaren den 15 mars 2022. Överförmyndaren fattade beslut om att avslå ansökan den 18 mars 2022. Till beslutet bifogades förvaltarens yttrande.

Av 11 kap. 21 § FB framgår bland annat att ansökan om entledigande av en god man eller förvaltare och om upphörande av godmanskap eller förvaltare får göras av någon av dem som avses i 15 § första stycket eller av den gode mannen eller förvaltaren. Av 11 kap. 15 § första stycket FB framgår att en huvudman som fyllt 16 år har rätt att göra en sådan ansökan. Av 25 § förvaltningslagen (2017:900) (FL) framgår att innan en myndighet fattar ett beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet. Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

Länsstyrelsen konstaterar att en huvudman som fyllt 16 år har rätt att hos överförmyndaren ansöka om att förvaltaren ska entledigas. Vid en sådan ansökan blir huvudmannen part i ärendet hos överförmyndaren. För det fall det har inkommit material i ärendet, exempelvis yttrande från ställföreträdaren, ska huvudmannen ges tillfälle att yttra sig över det innan beslut fattas, om det inte är uppenbart obehövt eller något av undantagen/begränsningen i 25 § andra och fjärde styckena FL gäller. Vid inspektionsmötet angavs att man ska se över och ändra sina rutiner gällande detta.

Akt 654 – godmanskap 11 kap 4 § FB

Av handlingar i akten framgår att överförmyndaren gett tillstånd till ett uttag om 100 000 kr från överförmyndarspärtrat konto i juli 2021. Skälet var att huvudmannen skulle köpa ett fordon. Det framgår inte av akten att överförmyndaren begärt in något kvitto eller att något kvitto avseende köpet inkommit. Vid granskning av 2021 års årsräkning har överförmyndaren uppmärksammat att ett högt belopp finns på icke överförmyndarspärtrat konto. Överförmyndaren har efter avslutad granskning, den 29 juni 2022, skickat information till ställföreträdaren om att beloppet ska föras över till överförmyndarspärtrat konto om planerat inköp inte genomförs.

Vid inspektionsmötet uppgavs att det inte gjorts någon ytterligare uppföljning avseende detta. Vidare uppgavs att kvitton inte begärs in i godmanskap utan kontroll sker vid granskning av årsräkning. I förmynderskapsärenden medger man inte nästa begäran om uttagstillstånd om kvitto inte inkommit gällande föregående tillstånd.

Länsstyrelsen erinrar om att överförmyndaren enligt 16 kap. 1 § andra stycket FB särskilt ska se till att den enskildes tillgångar i skäligen omfattning används för hans eller hennes nytta. Länsstyrelsen informerar därför om vikten av att begära in kvitton eller annan verifikation. Det kan annars gå väldigt lång tid innan ett eventuellt fel uppmärksammas. Det är viktigt att säkerställa att pengar som en ställföreträdare får tillstånd att ta ut från ett överförmyndarspärtrat konto används till det ändamål som överförmyndaren godkänt uttaget för. Kvitton behöver inte verifieras om det avser löpande levnadskostnader, men vid granskning av årsräkningen bör kontrolleras att uttag överensstämmer med löpande kostnader.

Akt 732 – förvaltarskap 11 kap 7 § FB

Den 9 oktober 2020 fattades beslut om förordnande av en ny ställföreträdare. Av handlingarna i akten framgår inte att huvudmannen fått tillfälle att yttra sig innan förordnande av ny förvaltare. Vid inspektionsmötet uppgavs att detta beror på ett förbiseende från överförmyndarens sida och att det kan ha berott på att bytet blev hastigt påkallat med anledning av tidigare ställföreträdarens bortgång.

Enligt 11 kap. 16 § FB ska, i ärenden om förordnande av god man eller förvaltare för någon som har fyllt 16 år, överförmyndaren ge denna person tillfälle att yttra sig, om det kan ske. Länsstyrelsen påtalar vikten av att huvudmannen ges tillfälle att yttra sig innan beslut fattas om förordnande av ny förvaltare. För det fall överförmyndaren bedömer att detta inte kan ske, är det lämpligt att denna bedömning dokumenteras i akten.

Akt 1409 – förvaltarskap 11 kap 7 § FB

I akten finns flera uttagstillstånd från överförmyndarspärret konto, se till exempel dnr 24 och 28. Angående rutiner för inhämtande av kvitton eller andra verifikationer hänvisas till vad länsstyrelsen påtalat ovan gällande akt 654.

Akt 1441 – förmyndarskap

I årsräkning avseende år 2021 framgår att granskaren fyllt i stora delar av uppgifterna utifrån underlag som inlämnats av förmyndaren.

Vid inspektionsmötet uppgavs att akten överflyttats från en annan kommun under året och att förhållandena hos den tidigare kommunen kring vad förmyndaren skulle redovisa framstod som otydliga.

Enligt 16 kap. 1 § FB ska överförmyndaren utöva tillsyn över förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet. Av 6 § FL framgår att en myndighet ska lämna enskilda sådan hjälp att de kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Av 5 § FL framgår att en myndighet endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen. Länsstyrelsen informerar om vikten av att skilja på överförmyndarens tillsynsroll och den hjälp överförmyndaren ska lämna enligt förvaltningslagen. Det är viktigt att överförmyndaren inte i för stor utsträckning rättar fel i årsräkningarna eller fyller i uppgifter som saknas, utan istället upplyser ställföreträdarna om vad de måste korrigera. Detta då det är ställföreträdaren som ska upprätta årsräkningen och överförmyndaren som ska granska den, samt för att göra ställföreträdarna uppmärksamma på de brister som finns i årsräkningarna och för att åstadkomma en förändring framgent.

Sammanfattande synpunkter

De fel eller brister som uppmärksammats i överförmyndarens handläggning bör i förekommande fall korrigeras.

Återrapportering

Överförmyndaren ska **senast den 16 december 2022** redovisa till Länsstyrelsen vilka uppföljande åtgärder som vidtagits i akt 654 beträffande uttagstillståndet som beviljades i juli 2021.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsjurist Fredrik Gustafsson med länsjurist Ingela Karlsson som föredragande. Medverkande var även länsjurist Kajsa Risto.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

Kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och kommunens revisorer i
Tranås kommun, tranas.kommun@tranas.se
JOkansli1@jo.se

Bilagor

Verksamhetsredogörelsen inkommen den 22 september 2022